

Літоўскае польскамоўнае выданне ў Вільні¹

Канстанцыя Скірмунт

Краёвы друкаваны орган, прысвечаны паразуменню двух самых галоўных нацыянальных элементаў краю, літоўскае выданне, якое выходзіць па-польску – гэта справа не толькі добрая і пажаданая, але ў прынцыпе і абавязковая. Час ужо спыніць гэтае ўзброенае маўчанне і меранне адзін аднаго халоднымі позіркамі з двух замкнёных лагераў!... Лагеры павінны ператварыцца ў два краёвыя агмені, якія, кожны па-свойму, ганарацца сваёй адметнасцю, але гатовыя зычліва прыняць брата ля свайго вогнішча, як гэта вымагае не толькі вядомая старалітоўская і старапольская гасціннасць, але і братэрская традыцыя. Ды дагэтуль стаяць гэтыя лагеры, а маладая Літва працавіта цягае дровы да свайго нядаўна запаленага вогнішча.

Для карыснай краёвай працы, для нацыянальнага ўзаемапаразумення, як і для больш хуткага стварэння агульнай культуры, можа моцна спрычыніцца патрыятычнае літоўскае выданне, якое выходзіла б па-польску ў Вільні, пры той умове, што гэтая справа патрапіла б у рукі мудрых, спакойных, абачлівых і непартыйных людзей. Ці лёгка ў нас сёння можна такіх знайсці? Да гэтага вельмі далёка. Абодва “лагеры” сталі ў большай ці меншай ступені шавіністычнымі. Тым не менш, ідэя Мечыслава Давойны-Сільвестровіча* і Даната Маліноўскага* падаецца здаровай, і рана ці позна яна будзе патрабаваць ажыццяўлення.

Хоць выдання яшчэ няма і хоць тым, хто жыве ў глыбіні краю, цяжка ўявіць, як умовы для яго могуць скласціся ў Вільні, мы можам памарыць пра новую фігуру сярод краёвай прэсы, пра магчымую новую з’яву ў нашым супольным жыцці.

¹ Перакладзена паводле: Futurus [Skirmuntt, Konstancja] (1907). “Czasopismo litewskie w języku polskim w Wilnie”, *Kartki polityczne ze spraw krajowych poruszonych w prasie wileńskiej 1905–7 r. Przedruki z “Kurjera Litewskiego” i “Wilniaus Žinios”*. Warszawa: Druk. i lit. Jana Cotty, Kapucyńska 7: 65–68.

Літоўская штодзённая газета, што друкавалася б па-польску ў Вільні, павінна, на маю думку, перш за ўсё змяшчаць на сваіх старонках ў перакладах ці пераказах, урыўках і прыкладах усё тое станоўчае і здаровае, што з’яўляецца ў літоўскім друку. Мы дагэтуль не разумеем адзін аднаго. У краі выходзіць каля дзесяці літоўскіх выданняў, якія для адукаванага польскамоўнага грамадства з’яўляюцца чужым голасам, закрытай кнігай.

Для літоўцаў, нацыянальна арыентаваных і не толькі, гэтая акалічнасць з’яўляецца прыкрым, але праўдзівым фактам. Знаёмства з літоўскай думкай і з нацыянальным пачуццём на старонках штодзёнай газеты, выдаванай па-польску, паступова ператворыць гэтую чужасць у роднасць, схіліць найбольш актыўныя розумы да знаёмства з самім літоўскім друкам. Калі сёння кожны адукаваны літовец можа размаўляць і пісаць па-польску, то прыйдзе момант, калі і палякі пачнуць ведаць ды цаніць літоўскую мову.

Літоўская штодзённая польскамоўная газета ў Вільні, калі хоча дакладна адлюстроўваць дух літоўскага народа і дапамагаць яму выпрацаваць уласную трывалую культуру, павінна абапірацца на тую шырокую і добрую аснову, на якой стаіць нацыянальная большасць, а менавіта ўся нацыя – на шчыра хрысціянскую, каталіцкую аснову. На гэтай глебе нацыянальная думка можа збудаваць найлепшыя інстытуты грамадскай свабоды і палітычнага развіцця, бо хрысціянства з’яўляецца вечна жывой крыніцай усё больш дасканалых законаў дзеля дасягнення індывідуальнай і нацыянальнай свабоды.

Звяртаюся да адпаведнай мэты выдання. Калі новаму літоўскаму польскамоўнаму выданню ў Вільні будзе высока свяціць пуцяводная зорка паяднання двух народаў, калі гэтая цяжкая і складаная, але магчымая і абавязковая ідэя (нашмат лягчэйшая для выказвання ў тэорыі, чым для рэалізацыі ў практычным палітычным жыцці), стане сапраўднай яго душой – тады праз яго будзе прамаўляць не толькі маладая нацыянальная Літва. Ёй упэўнена стане на дапамогу стары культурны элемент нашага краю, стане і той літоўскі шляхціч, нашчадак старажытнага роду, які гарача жадае добра для роднай Літвы, прыняў у сваё сэрца ў спадчыну ад продкаў і захаваў несмяротную праз вякі іскру жывой лучнасці з душой свайго народа.

Такіх мэтаў, такога настрою мы маем права і абавязак патрабаваць ад літоўскага польскамоўнага выдання ў Вільні.